

← संच क्रमांक

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

102133
एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

वेळ : 1 (एक) तास

प्रश्नपुस्तिका - I
सामान्य अध्ययन

सूचना

- (1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

परीक्षा-क्रमांक									

केंद्राची संकेताक्षरे

शेवटचा अंक

- (2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत न विसरता बॉलपेनने लिहावा.
- (3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायंकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.
- (ब) आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्दणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.
- (5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नांकडे वळावे. अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या शेवटच्या पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

1. खालीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?

- (a) कॅनडात तारकनाथदास हे 'तलवार' नावाचे नियतकालिक चालवत.
 (b) श्यामजी कृष्ण वर्मा यांनी लंडनमध्ये 'इंडियन सोशॅलॉजिस्ट' हे पत्रक चालविले.
 (c) सरदार सिंगजी राणा यांनी पॅरिसमध्ये क्रांतिवादी हिंदी तरुणांना मदत केली.
 (d) लाला हरदयाळ यांनी अमेरिकेत पंजाबी, उर्दू, गुरुमुखी या तीन भाषात वृत्तपत्र सुरू केले.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (d)
 (3) (a), (b) आणि (c) (4) (a), (b), (c) आणि (d)

Which of the following statements are true ?

- (a) Taraknathdas was running 'Talwar' periodical in Canada.
 (b) 'Indian Sociologist' Newspaper in London run by Shamji Krishna Varma.
 (c) Sardar Singhji Rana helped revolutionary Hindi Youth at Paris.
 (d) Lala Hardayal started Punjabi, Urdu, Gurumukhi language newspapers in America.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (d)
 (3) (a), (b) and (c) (4) (a), (b), (c) and (d)

2. जोड्या जुळवा :

- (a) अहमदिया चळवळ (i) वहाबी चळवळीतून निर्मिती
 (b) तायुनी चळवळ (ii) ख्रिश्चन मिशन-यांच्या धर्मप्रसाराच्या कार्यास विरोध
 (c) देवबंद चळवळ (iii) धार्मिक युद्धी व बंगाली मुस्लिम समाजातील अनिष्ट प्रथा दूर करणे
 (d) फरियादी चळवळ (iv) अनुयायांचा शील व चारित्र्यावर भर

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
 (1) (iv) (iii) (i) (ii)
 (2) (ii) (i) (iv) (iii)
 (3) (iii) (iv) (i) (ii)
 (4) (ii) (iv) (iii) (i)

Match the following :

- (a) Ahmadiya Movement (i) Creation through Vahabi Movement
 (b) Tayuni Movement (ii) Opposition for propagation of Christian religion
 (c) Devband Movement (iii) Purification of religious things and eradication of undesirable traditions of Bengali Muslims
 (d) Fariyadi Movement (iv) Emphasis on chastity and character of followers

Answer Options :

- (a) (b) (c) (d)
 (1) (iv) (iii) (i) (ii)
 (2) (ii) (i) (iv) (iii)
 (3) (iii) (iv) (i) (ii)
 (4) (ii) (iv) (iii) (i)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

3. महाराष्ट्रातील नाटकाविषयीच्या जोड्या लावा.

(a) रत्नाकर मतकरी	(i) 'महानिर्वाण'
(b) जयवंत दळवी	(ii) 'एक अंडे फुटले'
(c) सतीश आळेकर	(iii) 'सूर्यास्त'
(d) दिलीप जगताप	(iv) 'घर तिघांच हव'

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

Match the following regarding Maharashtra Drama.

(a) Ratnakar Matkari	(i) 'Mahanirvan'
(b) Jaywant Dalvi	(ii) 'Eak Ande Phutale'
(c) Satish Alekar	(iii) 'Suryasta'
(d) Dilip Jagtap	(iv) 'Ghar Tighanch Hava'

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
(2)	(ii)	(iv)	(i)	(iii)
(3)	(iii)	(ii)	(iv)	(i)
(4)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)

4. खाली दिलेली विधाने कोणत्या संघटनेशी संबंधित आहेत ?

- लोकांच्या मागण्या इंग्लंडमधील सरकारपर्यंत पोहचविल्या.
- व्ही.एन्. मंडलिक आणि नवरोसजी सरदुनखी हे पुढारी असोशिएशनमध्ये सामील झाले.
- युरोपियन अधिकाऱ्यांच्या गलेलडु पगाराचा निषेध केला.
- हिंदू, पारसी, मुसलमान, पोर्तुगीज, ज्यू यांचे पुढारी एकत्रित आले.

पर्यायी उत्तरे :

(1) बॉम्बे असोशिएशन	(2) इंडियन असोशिएशन
(3) ईस्ट इंडिया असोशिएशन	(4) हिंदूस्थान रिपब्लिक असोशिएशन

Which of the following statements are related to the Association ?

- Demands of the people were put-up before the British Government.
- V.N. Mandlik and Navrosji Surdunkhi, these leaders merged in the Association.
- Stout payment of the European officers was prohibited.
- Hindu, Parshi, Muslim, Portugues, Jues leaders came together.

Answer Options :

(1) Bombay Association	(2) Indian Association
(3) East India Association	(4) Hindusthan Republic Association

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

5. सरकारी शिष्यवृत्ती घेऊन इंजिनिअरींगचा अभ्यास करण्यासाठी _____ यु.के. ला गेले परंतु त्या ऐवजी ते सावरकरांना जाऊन मिळाले.

(1) श्यामजी कृष्ण वर्मा	(2) मुकुंद देसाई
(3) पांडुरंग महादेव बापट	(4) विष्णू गणेश पिंगळे

_____ went to the U.K. on a Government Scholarship to study engineering, but joined up Savarkar instead.

(1) Shyamji Krishna Verma	(2) Mukund Desai
(3) Pandurang Mahadeo Bapat	(4) Vishnu Ganesh Pingle

6. जोड्या लावा :

(a) स्वामी सत्यानंद	(i) हिंद-स्वराज-लीग
(b) नेताजी सुभाषचंद्र बोस	(ii) इंडिपेंडन्स लीग
(c) अमर सिंग व प्रितम सिंग	(iii) भारत-थाई सांस्कृतिक संघ
(d) रासबिहारी बोस	(iv) फ्री-इंडिया सेंटर

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

Match the following :

(a) Swami Satyanand	(i) Hind-Swaraj-League
(b) Netaji Subhash Chandra Bose	(ii) Independence League
(c) Amar Singh and Pritam Singh	(iii) Bharat-Thai Cultural Federation
(d) Rasbihari Bose	(iv) Free-India Centre

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(iv)	(i)	(ii)	(iii)
(2)	(iii)	(iv)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iv)	(iii)
(4)	(iii)	(i)	(iv)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

8. 1857 च्या उठावाच्या स्वरूपाविषयीच्या जोड्या लावा.

(a) बेंजामिन डिझरायली	(i) 'सत्तावन सालचा क्षोभ'
(b) स्टॅन्ले वॉलपर्ट	(ii) 'धार्मिक संघर्षाचे रूप घेऊन सुरू झालेल्या उठाव पुढे स्वातंत्र्यसंग्राम बनला'
(c) गो.स. सरदेसाई	(iii) 'ही घटना लष्करी बंडापेक्षा काही अधिक होती परंतु प्रथम स्वातंत्र्यापेक्षा बरीच कमी होती'
(d) डॉ. सेन	(iv) 'राष्ट्रीय उत्थान'

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3) (ii)	(iv)	(iii)	(i)
(4) (iv)	(iii)	(i)	(ii)

Match the following in the context of Revolt of 1857.

(a) Benjamin Disraeli	(i) 'Uproar of 1857'
(b) Stanley Wolpert	(ii) 'What began as a fight for religion ended as a War of Independence'
(c) G.S. Sardesai	(iii) 'It was for more than a mutiny... yet much less than a first War of Independence'
(d) Dr. Sen	(iv) 'National rising'

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (iii)	(i)	(iv)	(ii)
(2) (iii)	(iv)	(i)	(ii)
(3) (ii)	(iv)	(iii)	(i)
(4) (iv)	(iii)	(i)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

9. लोकमान्य टिळकांनी आपल्या चळवळीचे उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी _____ या संज्ञे ऐवजी 'होमरूल' ही संज्ञा वापरण्याचा निर्णय घेतला.

- (1) स्वराज्य (2) बहिष्कार (3) स्वदेशी (4) राष्ट्रीय शिक्षण

The Tilak decided to use the term 'Home Rule' in place of _____ as the goal of his movement.

- (1) Swarajya (2) Boycott (3) Swadeshi (4) National Education

10. वसाहतवादी कायद्याच्या विरोधात लहोर स्थित भारत माता सोसायटीचे क्रांतीकारी _____ यांनी सक्रिय सहभाग घेतला.

- (1) भगत सिंग (2) मंगल पांडे
(3) सरदार अजित सिंग (4) मदनलाल धिंग्रा

Bharat Mata Society of Lahor's revolutionary _____ took an active part against the Colonisation Act.

- (1) Bhagat Singh (2) Mangal Pande
(3) Sardar Ajit Singh (4) Madanlal Dhingra

11. संस्कृती आणि टोळीवाद असा संघर्ष म्हणजे 1857 चा उठाव असा _____ यांचा दृष्टिकोन होता.

- (1) डब्ल्यू. टेलर (2) बेंजामिन डिझरायली
(3) व्ही.डी. सावरकर (4) टी.आर. होल्म

The _____ popularised the view that the Revolt of 1857 was a conflict between Civilization and Barbarism.

- (1) W. Tayler (2) Benjamin Disraeli
(3) V.D. Savarkar (4) T.R. Holmes

12. 1866 मध्ये उत्तर प्रदेशातील _____ जिल्ह्यात देवबंद स्कूलची स्थापना करण्यात आली.

- (1) लखनौ (2) मोरादाबाद (3) सहारनपूर (4) अलिगड

The Deoband school founded in the _____ District of the Uttar Pradesh in 1866.

- (1) Lucknow (2) Moradabad (3) Saharanpur (4) Alighrah

13. _____ या ठिकाणी प्रथम 'इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी' (IIT) स्थापन करण्यात आले?

- (1) दिल्ली (2) कानपूर (3) खरगपूर (4) चेन्नई

The First Indian Institute of Technology (IIT) was established at _____.

- (1) Delhi (2) Kanpur (3) Kharagpur (4) Chennai

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

14. 1857 च्या कोल्हापुरातील उठाव खालीलपैकी कोणत्या अधिकाऱ्याने दडपून टाकला होता ?

- (a) जेकब (b) ग्लासपुल (c) मेजर डॅनियल (d) रॉबर्टसन

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b) फक्त
(3) (c) फक्त (4) (b), (c) आणि (d) फक्त

Which officer among the following suppressed the 1857 revolt in Kolhapur ?

- (a) Jacob (b) Glaspool (c) Major Daniel (d) Robertson

Answer Options :

- (1) (a) only (2) (a) and (b) only
(3) (c) only (4) (b), (c) and (d) only

15. 'ज्ञान प्रसारक सभा' ही संघटना कोणी विकसित केली ?

- (1) दादोबा पांडुरंग तर्खडकर (2) डॉ. भाऊ दाजी लाड
(3) बाळशास्त्री जांभेकर (4) जगन्नाथ शंकरशेट

Who had developed the institution 'Dnyan Prasarak Sabha' ?

- (1) Dadoba Pandurang Tarkhadkar (2) Dr. Bhau Daji Lad
(3) Balshashtri Jambhekar (4) Jagannath Shankarseth

16. राष्ट्रीय सभेच्या पहिल्या अधिवेशनात कोणते ठराव संमत करण्यात आले ?

- (a) ब्रम्हदेश खालसा करण्यात यावा.
(b) सनदी सेवा परीक्षेसाठी वयोमर्यादा 24 वर्ष असावी.
(c) इंडिया कौन्सिल (भारत मंडळ) रद्द करावे.
(d) लष्करी खर्च वाढविण्यात येवू नये.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (a), (b) आणि (d) (3) (a) आणि (c) (4) (c) आणि (d)

Which resolutions were passed in the first session of National Assembly ?

- (a) Annexation of Brahmadesh.
(b) Age limit for civil services should be of 24 years.
(c) India Council (Bharat Mandal) should be cancelled.
(d) Army expenditure should not be increased.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (a), (b) and (d) (3) (a) and (c) (4) (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

17. अहमदिया चळवळ _____ यांनी सुरू केली.

(1) सर सईद अहमदखान	(2) लाहोरी पार्टी
(3) मिर्झा गुलाम अहमद	(4) क्वादिनी पार्टी

Ahmedia movement started by _____.

(1) Sir Syed Ahmedkhan	(2) Lahori Party
(3) Mirza Gulam Ahmed	(4) Quadini Party

18. 1893-94 या काळात 'न्यु लॅम्प फॉर ओल्ड' या शिर्षकाची लेख मालिका कोणी लिहीली ?

(1) अरविंद घोष	(2) बी.जी. टिळक
(3) लाला लजपत राय	(4) बिपीनचंद्र पाल

Who wrote the a series of articles during 1893-94 entitled "New Lamp for Old" ?

(1) Arbindo Ghosh	(2) B.G. Tilak
(3) Lala Lajpat Rai	(4) Bipinchandra Pal

19. आंध्र प्रदेशातील नक्षलवाद्यांनी 2004 साली _____ या मुख्यमंत्र्यावर प्राणघातक हल्ला केला.

(1) एन्.टी. रामाराव	(2) जगमोहन रेड्डी
(3) चंद्रबाबू नायडू	(4) राजशेखर रेड्डी

In 2004, Naxalites assaulted _____ the former Chief Minister of Andhra Pradesh.

(1) N.T. Ramarao	(2) Jagmohan Reddi
(3) Chandrababu Naidu	(4) Rajshekhar Reddi

20. _____ यांच्या अध्यक्षतेखाली पुणे येथे स्थापन झालेल्या महाराष्ट्र सविनय कायदेभंगाच्या समितीला विले-पार्ले हून सविनय कायदेभंगाच्या कार्यक्रमाला पाठींबा मिळाला.

(1) वा.वि. दास्ताने	(2) शंकरराव देव
(3) किशोरलाल मश्रूवाला	(4) अनंत वासुदेव सहस्त्रबुध्दे

The Maharashtra Civil Disobedience Committee established at Pune under the Presidentship of _____ received support to the operation Civil Disobedience at Vile-Parle.

(1) V.V. Dastane	(2) Shankarrao Deo
(3) Kishorlal Mashruwala	(4) Anant Vasudeo Sahastrabuddhe

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

21. आर्य समाजाविषयी कोणती विधाने योग्य आहेत ?

- (a) स्वामी श्रध्दानंदानी 'दलितोद्धार सभा' स्थापन केली.
- (b) त्यांच्या शिक्षणसंस्थामध्ये पौर्वात्य व पाश्चिमात्य शिक्षणक्रमाचा समन्वय साधला गेला नाही.
- (c) स्वामी श्रध्दानंद व पंडित गुरुदत्त हे पंजाबमधील नेते आर्य समाजाचे अनुयायी होते.
- (d) अनाथ व विधवा स्त्रियांसाठी आश्रम उभारले.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)   (2) (c) आणि (d)   (3) (b) फक्त   (4) (a), (c) आणि (d)

Which statements are true regarding Arya Samaj ?

- (a) Swami Shradhanand established Sabha for upliftment of down-trodden people.
- (b) There is no co-ordination between Western and Eastern syllabus in his Samaj.
- (c) Swami Shradhanand and Pandit Gurudatta, leaders of Punjab were the followers of Arya Samaj.
- (d) Established orphanage for orphans and widows.

Answer Options :

- (1) (a) and (b)   (2) (c) and (d)   (3) (b) only   (4) (a), (c) and (d)

22. खालील वर्णनावरून गव्हर्नर जनरल ओळखा.

- (a) आग्रा येथे सर्वोच्च न्यायालय स्थापन केले.
- (b) कुर्ग संस्थान खालसा केले.
- (c) अलाहाबाद येथे रेव्हिन्यू बोर्डाची स्थापना केली.
- (d) पेनिन्सुलर व ओरिएण्टल या आगबोट कंपनी सुरू केल्या.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) लॉर्ड विल्यम बेंटिक   (2) लॉर्ड कॉर्नवॉलीस
(3) लॉर्ड डलहौसी   (4) लॉर्ड रिपन

Identify the Governor General by the following description.

- (a) Supreme Court was established at Agra.
- (b) Kurg state was annexed.
- (c) Revenue-Board was established at Allahabad.
- (d) Peninsular and Oriental Shipping Companies were started.

Answer Options :

- (1) Lord William Bentinck   (2) Lord Cornwallis
(3) Lord Dalhousie   (4) Lord Rippon

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

23. महालवारी पद्धतीविषयी खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

- (a) लॉर्ड विल्यम बेंटिकने शेतजमिनीची उत्पादन क्षमता लक्षात घेवून शेतसारा आकारण्यात यावा हा नियम केला.
- (b) मार्टिन बर्ड यांच्या देखरेखीखाली प्रत्येक खेड्यातील उपजाऊ व पडिक जमीन यांचे नकाशे तयार केले.
- (c) लंबरदार व त्या खेड्याचा सरपंच यांना सवलती दिल्या.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)   (2) (b) आणि (c)   (3) (a), (b) आणि (c)   (4) (c) फक्त

Which of the following statements are **true** regarding Mahalwari System ?

- (a) In consideration with the produce of farming, Lord William Bentinck formulated Land Revenue Rule.
- (b) Under the observation of Martin Bard, maps were prepared regarding Fertile Land and Barren Land of each village.
- (c) Lambardar and Sarpanch of the respective village were given concession.

Answer Options :

- (1) (a) and (b)   (2) (b) and (c)   (3) (a), (b) and (c)   (4) (c) only

24. बांग्लादेशाच्या निर्मितीविषयी कोणती विधाने चुकीची आहेत ?

- (a) बांग्लादेशाची निर्मिती 16 डिसेंबर 1971 रोजी झाली.
- (b) निर्मितीच्या वेळी पूर्व पाकिस्तानातील पाक फौजांचे नेतृत्व लेफ्टनंट जनरल ए.ए.के. नियाझी यांच्याकडे होते.
- (c) यावेळी भारताचे लेफ्टनंट जनरल जगदीश सिंह अरोरा हे होते.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b)   (2) (a) आणि (c)   (3) (a) फक्त   (4) यापैकी नाही

Which statement is **wrong** regarding creation of Bangladesh ?

- (a) Bangladesh was created on 16th December 1971.
- (b) Lieutenant General A.A.K. Niyazi was the leader of East Pakistan Army at the time of creation.
- (c) At that time Lieutenant General Jagjit Singh Arora, was the leader of Indian Army.

Answer Options :

- (1) (a) and (b)   (2) (a) and (c)   (3) (a) only   (4) None of these

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

25. पाश्चात्य शिक्षण व संस्कृतीच्या अभ्यासासाठी 'इंडियन अकादमी' ही संस्था कोणी स्थापन केली होती ?

- (1) राजाराम मोहन रॉय (2) स्वामी दयानंद सरस्वती
(3) रामकृष्ण परमहंस (4) ईश्वर चंद्र विद्यासागर

Who was established the 'Indian Academy' to study the Western Culture and education system ?

- (1) Rajaram Mohan Roy (2) Swami Dayanand Saraswati
(3) Ramakrishna Paramahansa (4) Eshwar Chandra Vidyasagar

26. खालीलपैकी कोणत्या रेखावृत्तानुसार भारतीय प्रमाणवेळ निश्चित करण्यात आली आहे ?

- (1) 80°30' पूर्व (2) 82°30' पूर्व (3) 82°15' पश्चिम (4) 82°30' पश्चिम

According to which of the following longitude, the Indian Standard Time is determined ?

- (1) 80°30' East (2) 82°30' East (3) 82°15' West (4) 82°30' West

27. खालीलपैकी बरोबर विधाने ओळखा :

- (a) नथु-ला-खिंड ही भारत व चिनच्या दरम्यान आहे.
(b) समुद्रसपाटीपासून ही 4310 मीटर उंचीवर आहे.
(c) 2006 ला हा मार्ग खुला करण्यात आला.
(d) ही प्राचीन रेशीम मार्गाची शाखा आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b) बरोबर (2) (a), (b) व (c) बरोबर
(3) फक्त (c) बरोबर (4) सर्व बरोबर

Identify the correct statements of the following :

- (a) Nathu-la-pass is situated between India and China.
(b) Its height above-sea level is 4310 meters.
(c) It's opened in 2006.
(d) It's a sub-part of old silk route.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) are correct (2) (a), (b) and (c) are correct
(3) Only (c) is correct (4) All are correct

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

28. 'प्रॉस्पेरस ब्रिटीश इंडिया' या पुस्तकाचे लेखक _____.

- (1) विल्यम डीगबाय (2) एन. मनी
(3) आर. रामचंद्रन (4) पॉल एल. नॉक्स आणि लिंडा

The author of the book 'Prosperous British India' _____.

- (1) William Digby (2) N. Mani
(3) R. Ramchandran (4) Paul L. Knox and Linda

29. यादी - I आणि यादी - II यांच्या जोड्या लावा.

यादी - I (प्राचीन निर्वाह शैली)	यादी - II (प्रदेश)
(a) मिलपा	(i) व्हिएतनाम
(b) रोका	(ii) मध्य आफ्रिका
(c) मैसोले	(iii) मध्य अमेरिका
(d) राय	(iv) ब्राझील

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (iii) (ii) (iv) (i)
(2) (ii) (iii) (i) (iv)
(3) (iii) (iv) (ii) (i)
(4) (ii) (i) (iii) (iv)

Match the List - I and List - II and select the correct answer.

List - I (Primitive Subsistence Farming)	List - II (Region)
(a) Milpa	(i) Vietnam
(b) Roca	(ii) Central Africa
(c) Masole	(iii) Central America
(d) Ray	(iv) Brazil

Answer Options :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (iii) (ii) (iv) (i)
(2) (ii) (iii) (i) (iv)
(3) (iii) (iv) (ii) (i)
(4) (ii) (i) (iii) (iv)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

30. भारतातील कोळशाचे पट्टे खालीलपैकी कोणत्या कालखंडात निर्माण झाले ?

(1) आर्चियन कालखंड	(2) गोंडवाना कालखंड
(3) टर्शरी कालखंड	(4) अलिकडचा कालखंड

The coal belts in India were developed during which of the following period ?

(1) Archiean period	(2) Gondwana period
(3) Tertiary period	(4) Recent period

31. खालील राज्यांचे उतरत्या क्षेत्रफळानुसार मांडणी करून योग्य क्रमवारीची निवड करा.

(a) उत्तर प्रदेश	(b) राजस्थान
(c) महाराष्ट्र	(d) जम्मू आणि काश्मीर
(e) मध्य प्रदेश	

पर्यायी उत्तरे :

(1) (b), (a), (d), (e), (c)	(2) (b), (e), (c), (a), (d)
(3) (b), (e), (d), (c), (a)	(4) (b), (c), (a), (e), (d)

Arrange the following according to descending area of the state and choose the correct sequence.

(a) Uttar Pradesh	(b) Rajasthan
(c) Maharashtra	(d) Jammu and Kashmir
(e) Madhya Pradesh	

Answer Options :

(1) (b), (a), (d), (e), (c)	(2) (b), (e), (c), (a), (d)
(3) (b), (e), (d), (c), (a)	(4) (b), (c), (a), (e), (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

32. भारतीय जनगणना 2011 नुसार साक्षर व्यक्ती म्हणजे :

- (1) सात वर्षांपेक्षा अधिक वयाची अशी कोणतीही व्यक्ती जी कोणत्याही भाषेतून लिहू शकते, वाचू शकते त्याचबरोबर समजूही शकते.
- (2) सहा आणि त्यापेक्षा अधिक वय असलेली व्यक्ती कि जी कोणत्याही भाषेतून केवळ वाचू शकते.
- (3) सात किंवा त्यापेक्षा अधिक वय असलेली व्यक्ती कि जी कोणत्याही भाषेतून केवळ लिहू शकते.
- (4) वरीलपैकी सर्व.

According to census of India 2011, literate person means :

- (1) any person above the age of seven, who can both read and write with understanding in any language.
- (2) a person aged six and above who can only read in any language.
- (3) a person aged seven and above who can only write in any language.
- (4) all of the above.

33. सार्क (SAARC) म्हणजे काय ?

(1) जागतिक व्यापार संघटना	(2) दक्षिण आशिया संघटना
(3) दक्षिण-पूर्व आशियायी देशांची संघटना	(4) यापैकी नाही

What is 'SAARC' ?

(1) World Trade Organisation	(2) South Asian Association
(3) Association of South-East Asian Nations	(4) None of these

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

34. जोड्या जुळवा आणि यादी खाली दिलेल्या पर्यायांचा उपयोग करून अचूक उत्तर निवडा.

यादी - I

(शिखरे)

- (a) गुरुशिखर
(b) धूपगड
(c) साल्हेर
(d) दोडाबेट्टा

यादी - II

(पर्वतरांगा)

- (i) सातपुडा
(ii) निलगिरी
(iii) अरवली
(iv) सह्याद्री

पर्यायी उत्तरे :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (ii) (iv) (i) (iii)
(2) (iii) (i) (iv) (ii)
(3) (iv) (ii) (iii) (i)
(4) (i) (iii) (ii) (iv)

Match the following and select the correct answer using the options given below the list.

List - I

(Peaks)

- (a) Gurushikhar
(b) Dhupgad
(c) Salher
(d) Dodabetta

List - II

(Mountain ranges)

- (i) Satpuda
(ii) Nilgiri
(iii) Aravali
(iv) Sahyadri

Answer Options :

- (a) (b) (c) (d)
(1) (ii) (iv) (i) (iii)
(2) (iii) (i) (iv) (ii)
(3) (iv) (ii) (iii) (i)
(4) (i) (iii) (ii) (iv)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

35. खालील स्टेशनची मांडणी त्यांच्या विषुववृत्ता पासूनच्या अंतरानुसार करा.

- (a) शिलाँग (b) कोलकाता (c) मुंबई (d) जोधपूर

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (c), (b), (a), (d) (2) (c), (a), (b), (d) (3) (c), (d), (a), (b) (4) (c), (b), (d), (a)

Arrange the stations according to their distance from equator.

- (a) Shillong (b) Kolkata (c) Mumbai (d) Jodhpur

Answer Options :

- (1) (c), (b), (a), (d) (2) (c), (a), (b), (d) (3) (c), (d), (a), (b) (4) (c), (b), (d), (a)

36. खालीलपैकी कोणता 'रयतवारी' पद्धतीचा परिणाम घडून आलेला आहे ?

- (1) शेतकरी आणि शासन यांचा संबंध
 (2) शेतकरी आणि राजकीय पक्ष यांचा संबंध
 (3) शेतकरी आणि पाटील यांचा संबंध
 (4) शेतकरी आणि अशासकीय संघटना यांचा संबंध

Which of the following is the direct "Ryotwari" system ?

- (1) Relationship between the farmers and Government
 (2) Relationship between the farmers and Political Party
 (3) Relationship between the farmers and Patil
 (4) Relationship between the farmers and N.G.O.

37. खालील भाषाकुळांपैकी (भाषागट) भारतातील सर्वाधिक लोक कोणत्या भाषाकुळातील भाषा बोलतात ?

- (1) इंडो-आर्यन किंवा इंडो-युरोपियन भाषाकुळ (2) द्रविडीयन भाषाकुळ
 (3) ऑस्ट्रीक भाषाकुळ (4) सीनो-तिबेटन भाषाकुळ

Which of the following language family is spoken by the largest numbers of people in India ?

- (1) Indo-Aryan or Indo-European family (2) Dravidian family
 (3) Austric family (4) Sino-Tibetan family

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

38. खालील जोड्या जुळवून त्याखाली दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा व उत्तर द्या.

(अभयारण्ये)	(जिल्हे)
(a) टिपेश्वर	(i) कोल्हापूर
(b) कर्नाळा	(ii) अहमदनगर
(c) रेहेकुरी	(iii) रायगड
(d) राधानगरी-दाजीपूर	(iv) यवतमाळ

पर्यायी उत्तरे :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3) (ii)	(iv)	(iii)	(i)
(4) (i)	(ii)	(iv)	(iii)

Match the following and select the correct answer using options given below.

(Sanctuaries)	(Districts)
(a) Tipeswar	(i) Kolhapur
(b) Karnala	(ii) Ahmednagar
(c) Rehekuri	(iii) Raigarh
(d) Radhanagari-Dajipur	(iv) Yavatmal

Answer Options :

(a)	(b)	(c)	(d)
(1) (i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2) (iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3) (ii)	(iv)	(iii)	(i)
(4) (i)	(ii)	(iv)	(iii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

39. 'हरित छत्रमार्गा'चा अर्थ काय आहे ?

- (a) वनक्षेत्रातील वृक्षाने आच्छादिलेला मार्ग.
- (b) रस्त्याच्या दुतर्फा झाडे लावलेला मार्ग.
- (c) अवयवदान केलेले अवयव बिना अडथळा वाहून नेणारा मार्ग.
- (d) मालाने भरलेला ट्रक रेल्वे मार्गाद्वारे वाहून नेणारा मार्ग.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b) बरोबर
- (2) (c) व (d) बरोबर
- (3) (b) बरोबर
- (4) (c) बरोबर

What is the meaning of 'Green Corider' ?

- (a) A route of the forested area covered by trees.
- (b) A route of the tree plantation both side of the road.
- (c) Donated body parts to carry out the road without abstracle route.
- (d) The loaded truck are carry out on the railway route.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) are correct
- (2) (c) and (d) are correct
- (3) (b) is correct
- (4) (c) is correct

40. 1 एप्रिल 1960 मध्ये खालीलपैकी कोणत्या जगातील पहिल्या हवामान उपग्रहाचे उड्डान झाले ?

- (1) स्पूटनिक - 1
- (2) एक्सप्लोरर - 1
- (3) एस्.ई.एस्. - 8
- (4) टि.आय.आर.ओ.एस्. - 1

Which of the following world's first weather satellite was launched on 1st April 1960 ?

- (1) Sputnik - 1
- (2) Explorer - 1
- (3) SES - 8
- (4) TIROS - 1

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

41. माउंट एव्हरेस्ट हे जगातील सर्वोच्च शिखर _____ पर्वत रांगेत आहे.

(1) कुमाऊं हिमालया	(2) नेपाळ हिमालया
(3) आसाम हिमालया	(4) काश्मीर हिमालया

Mount Everest the highest peak in the world is located in _____ Mountain range.

(1) Kumaon Himalaya	(2) Nepal Himalaya
(3) Assam Himalaya	(4) Kashmir Himalaya

42. खालीलपैकी भारतातील सर्वात लहान जिल्हा कोणता ?

(1) मध्य दिल्ली	(2) माहे	(3) लक्षद्वीप	(4) यानम

Which of the following is smallest district in India ?

(1) Central Delhi	(2) Mahe	(3) Lakshadweep	(4) Yanam

43. खालीलपैकी कोणती मृदा फॉस्फरिक अॅसीड, चुना आणि सेंद्रीय पदार्थांनी समृद्ध असते परंतु पोटॅश, नायट्रोजन आणि फॉस्फरस घटकांची कमतरता असते ?

(a) चेस्टनट मृदा किंवा राखाडी तपकिरी मृदा	(b) दलदलीची मृदा
(c) गाळची मृदा	(d) तराई मृदा

पर्यायी उत्तरे :

(1) (a) आणि (b)	(2) फक्त (b)	(3) (c) आणि (d)	(4) फक्त (c)

Which of the following soils are rich in phosphoric acid, lime and organic matter but they are deficient in potash, nitrogen and phosphorus contents ?

(a) Chestnut or grey brown soils	(b) Peaty and marshy soils
(c) Alluvial soils	(d) Tarai soils

Answer Options :

(1) (a) and (b)	(2) Only (b)	(3) (c) and (d)	(4) Only (c)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

44. मानवी विकास ही _____ ची प्रक्रिया आहे.

(1) दरडोई उत्पन्न वाढ	(2) लोकांची निवड विस्तृत करणे
(3) स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्न वाढ	(4) वरील सर्व

Human development is a process of _____.

(1) Increasing per capita income	(2) Enlarging people's choice
(3) Enlarging GDP	(4) All the above

45. 'तांडा' संस्कृती अद्याप पावतो कोणत्या आदीवासी जमातीमध्ये जतन केली गेली आहे ?

(1) बंजारा	(2) वंजारी	(3) भिल	(4) बारी

'Tanda' culture is still preserved in which of the tribal community ?

(1) Banjara	(2) Vanjari	(3) Bhil	(4) Bari

46. खालीलपैकी कोणत्या महासागरात अल निनो उष्ण पाण्याचा प्रवाह निर्माण होतो ?

(1) हिन्दी महासागर	(2) अटलांटिक महासागर
(3) आर्क्टिक महासागर	(4) प्रशांत महासागर

Al Nino warm ocean water current develops in which of the following ocean ?

(1) Indian Ocean	(2) Atlantic Ocean
(3) Arctic Ocean	(4) Pacific Ocean

47. खालीलपैकी कोणती संज्ञा आर्थिक विकासाचे वर्णन करते पण आर्थिक वाढीचे नाही ?

- (1) राष्ट्रीय उत्पन्नातील शेतीक्षेत्राचा वाटा हळूहळू कमी होणे.
- (2) दरडोई उत्पन्नात हळूहळू वाढ होणे.
- (3) देशाच्या विकासदरात वाढ होणे.
- (4) देशाच्या भांडवलनिर्मितीमध्ये वृद्धी.

Which of the following terms describes 'Economic Development' but not 'Economic Growth' ?

- (1) Steady decline in the agriculture's share in GNP.
- (2) Steady increase in Per Capita Income.
- (3) Increase in Country's growth rate.
- (4) Increase in Capital formation.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

48. सर हर्बर्ट रिस्ले यांनी भारतातील कोणते तीन प्रमुख वंशासंबंधीचे गट नमूद केले?

- (1) द्रविडीयन, इंडो-आर्यन्स, निग्रेटो
- (2) द्रविडीयन, इंडो-आर्यन्स, मंगोलियन्स
- (3) मंगोलियन्स, मेडिटेरीयन्स, प्रोटो ऑस्ट्रोलॉइड
- (4) प्रोटो ऑस्ट्रोलॉइड, इंडो-आर्यन्स, द्रविडीयन

Sir Herbert Risley has identified which three main racial groups in India ?

- (1) Dravidian, Indo-Aryans, Negrito
- (2) Dravidian, Indo-Aryans, Mangolians
- (3) Mangolians, Mediterrianean, Proto Australoid
- (4) Proto Australoid, Indo-Aryans, Dravidian

49. उष्णकटिबंधीय पॅसिफिक महासागरातील _____ हा हवामान तफावतीचा प्रबळ मार्ग आहे.

- (1) ENSO
  - (2) IOD
  - (3) IOBM
  - (4) MODOKI
- The dominated mode of climate variation in the tropical Pacific Ocean is _____.
- (1) ENSO
  - (2) IOD
  - (3) IOBM
  - (4) MODOKI

50. नकाशात एखाद्या चलाचे वितरण सलग दाखविले असते, ते दाखविण्याकरिता _____ या पद्धतीचा वापर केला जातो.

- (a) क्षेत्रधनी पद्धती
- (b) समधनी पद्धती
- (c) रंगछटा पद्धती
- (d) आलेख पद्धती

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) व (b) बरोबर
- (2) (b) बरोबर
- (3) (c) व (d) बरोबर
- (4) (c) बरोबर

Distribution of any variable to continue show in the map, to use to show this method _____.

- (a) Cloropleth method
- (b) Isopleth method
- (c) Coloershed method
- (d) Graph method

Answer Options :

- (1) (a) and (b) are correct
- (2) (b) is correct
- (3) (c) and (d) are correct
- (4) (c) is correct

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

51. केन्द्र-राज्य यातील वैधानिक संबंधाबाबत जोड्या लावा.

(A)	(B)
(a) कलम - 248	(i) राष्ट्रीय हितासाठी राज्यसूचीतील विषयाबाबत कायदे करण्याचा संसदेचा अधिकार
(b) कलम - 249	(ii) संसदेचे वैधानिक शेषाधिकार
(c) कलम - 250	(iii) आणीबाणीच्या काळात राज्यसूचीतील विषयासंदर्भात कायदे करण्याचा संसदेचा अधिकार
(d) कलम - 252	(iv) दोन किंवा अधिक राज्यांसाठी त्यांच्या संमतीने कायदे करण्याचा संसदेचा अधिकार

पर्यायी उत्तरे :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

Match the Pairs with regard to center - state legislative relations :

(A)	(B)
(a) Article - 248	(i) Power of Parliament to legislate with respect to matter in the state list in the national interest.
(b) Article - 249	(ii) Parliament's residuary Power of legislation.
(c) Article - 250	(iii) Power of Parliament to legislate with respect to matter in the state list during an Emergency.
(d) Article - 252	(iv) Power of Parliament to legislate for two or more states by their consent.

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(iv)	(iii)	(ii)	(i)
(3)	(ii)	(i)	(iii)	(iv)
(4)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

52. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) राष्ट्रपती पंतप्रधानांच्या सल्ल्यानुसार राष्ट्रीय आणीबाणी घोषित करू शकतात.
- (b) राष्ट्रीय आणीबाणीच्या घोषणेला संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची मान्यता दोन महिन्यांच्या आत घ्यावीच लागते.
- (c) राष्ट्रीय आणीबाणीच्या घोषणेला संसदेच्या दोन्ही सभागृहांनी साध्या बहुमताने मान्यता दिली पाहिजे.
- (d) राष्ट्रपती राष्ट्रीय आणीबाणीची घोषणा कोणत्याही वेळी मागे घेऊ शकतात त्यासाठी संसदेच्या मान्यतेची गरज नसते.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (1) फक्त (a)
- (2) (a), (b) आणि (c)
- (3) फक्त (d)
- (4) (c) आणि (d)

Consider the following statements :

- (a) The President can declare a National emergency on the advice of the Prime Minister.
- (b) The proclamation of National emergency must be approved by both the Houses of Parliament within two months.
- (c) The proclamation of National emergency must be approved by both the Houses of Parliament by a simple majority.
- (d) The proclamation of National emergency may be revoked by the President at any time, without Parliamentary approval.

Which of the above statements is/are correct ?

- (1) (a) only
- (2) (a), (b) and (c)
- (3) (d) only
- (4) (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

55. (2011 पर्यंत दुरुस्त केलेल्या) निवडणुक चिन्हे (आरक्षण आणि वाटप) आदेश 1968 प्रमाणे आरक्षित चिन्ह म्हणजे :

- (1) मान्यता प्राप्त राजकीय पक्षासाठी राखीव चिन्ह
- (2) निवडणुक लढविणाऱ्या अनुसूचित जाती आणि जमातीच्या उमेदवारांसाठी राखीव चिन्ह
- (3) कोणत्याही राजकीय पक्षाला न दिलेले चिन्ह
- (4) राष्ट्रीय राजकीय पक्षांसाठी राखीव चिन्ह

According to Election Symbols (reservation and allotment) order 1968, (as amended up to 2011) a reserved symbol means :

- (1) A symbol reserved for a recognised political party
- (2) A symbol reserved for SC and ST candidates contesting elections
- (3) A symbol not allotted to any political party
- (4) A symbol reserved for national political parties

56. राष्ट्रपतीच्या निवडणूक प्रक्रियेची ठळक वैशिष्ट्ये कोणती ?

- (a) प्रत्यक्ष निवडणूक
- (b) एकल संक्रमणीय मतपद्धती
- (c) आवश्यक मतांचा कोटा
- (d) अप्रमाणशीर प्रतिनिधित्वाचे तत्त्व

योग्य पर्याय निवडा :

- (1) (a) आणि (b)
- (2) (b) आणि (c)
- (3) (c) आणि (d)
- (4) (a), (b), (c) आणि (d)

Which are the salient features of the system of electing the President ?

- (a) Direct Election
- (b) Single Transferable Vote
- (c) Quota of required Votes
- (d) Non Proportional Representation

Choose the correct option :

- (1) (a) and (b)
- (2) (b) and (c)
- (3) (c) and (d)
- (4) (a), (b), (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

57. मूलभूत हक्क आणि मार्गदर्शक तत्त्वे यांच्या संबंधात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर नाही/त ?

- मूलभूत हक्क न्यायविचारणीय आहेत तर मार्गदर्शक तत्त्वे ही न्यायविचारणीय नाहीत.
- जर या दोहोंमध्ये संघर्ष निर्माण झाला तर साधारणपणे मूलभूत हक्कांना मार्गदर्शक तत्त्वांपेक्षा प्राधान्य दिले जाते.
- राज्यघटनेच्या अनुच्छेद 31-C अन्वये कांही मार्गदर्शक तत्त्वांना मूलभूत हक्कांपेक्षा प्राधान्य दिले आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (b) आणि (c) (4) वरीलपैकी एकही नाही

Which of the following statements related to Fundamental Rights and Directive Principles is/are **incorrect** ?

- Fundamental Rights are justiciable while Directive Principles are nonjusticiable.
- In case of conflict between the two, generally Fundamental Rights are given Precedence over Directive Principles.
- Article 31-C of the Constitution gives Precedence to some Directive Principles over certain Fundamental Rights.

Answer Options :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (b) and (c) (4) None of the above

58. गुन्हाबद्दल दोषी ठरविण्या संदर्भातील संरक्षणाचा हक्क _____ (अनुच्छेद - 20).

- (1) राष्ट्रीय आणीबाणीच्या काळात राष्ट्रपती निलंबित करू शकतात.
- (2) सर्व प्रकारच्या आणीबाणीच्या काळात राष्ट्रपती निलंबित करू शकतात.
- (3) सर्वोच्च न्यायालयाच्या पूर्वसंमतीने राष्ट्रपती कोणत्याही वेळी निलंबित करू शकतात.
- (4) कोणत्याही परिस्थितीत निलंबित होऊ शकत नाही.

Right to Protection in respect of conviction for offences _____ (Article - 20).

- (1) Can be suspended by the President during a national emergency.
- (2) Can be suspended by the President during all types of emergencies.
- (3) Can be suspended by the President with the prior approval of the Supreme Court at any time.
- (4) Cannot be suspended under any circumstances.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

59. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (a) राज्यसभेचे अध्यक्ष त्या सभागृहाचे सदस्य असतात.
 (b) मंत्रिमंडळ राज्यसभेला जबाबदार नसते.
 (c) उपराष्ट्रपतींच्या बडतर्फीचा प्रस्ताव फक्त राज्यसभेतच मांडला जातो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) आणि (b) (2) (b) आणि (c)
 (3) (a) आणि (c) (4) (a), (b) आणि (c)

Which of the Statement/s given below is/are correct ?

- (a) The Chairman of the Rajya Sabha is its member.
 (b) The Council of ministers is not responsible to the Rajya Sabha.
 (c) The Proposal to remove the Vice-President is initiated only in the Rajya Sabha.

Answer Options :

- (1) (a) and (b) (2) (b) and (c)
 (3) (a) and (c) (4) (a), (b) and (c)

60. भारतीय संघराज्यात संघराज्य प्रणालीची खालीलपैकी कोणती वैशिष्ट्ये आढळून येतात ?

- (a) सत्ता विभाजन (b) दुहेरी नागरिकत्व
 (c) स्वतंत्र न्यायमंडळ (d) द्विगृही कायदेमंडळ
 (e) लिखित राज्यघटना

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a), (b), (c) (2) फक्त (a), (c), (d), (e)
 (3) फक्त (a), (b), (d), (e) (4) वरील सर्व

Which of the following features of a Federal System are seen in the Indian Federation ?

- (a) Distribution of Powers (b) Dual Citizenship
 (c) Independent Judiciary (d) Bicameralism
 (e) Written Constitution

Answer Options :

- (1) Only (a), (b), (c) (2) Only (a), (c), (d), (e)
 (3) Only (a), (b), (d), (e) (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

63. गैरवर्तन अथवा लज्जास्पद वर्तन केल्याबद्दल दोषी ठरलेल्या अथवा सदस्य म्हणून आपली कर्तव्ये बजावण्यास असमर्थ असल्यास जिल्हा परिषद सदस्यास पदावरून दूर करण्याचा अधिकार महाराष्ट्रात कोणास आहे ?

(1) मुख्य कार्यकारी अधिकारी	(2) जिल्हाधिकारी
(3) विभागीय आयुक्त	(4) राज्य शासन

In Maharashtra who has the authority to remove a member of a Zilla Parishad from his office on grounds of proved misbehaviour or shameful behaviour or incapacity ?

(1) Chief Executive Officer	(2) District Collector
(3) Divisional Commissioner	(4) State Government

64. भारतातील सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांच्या महाभियोग प्रक्रियेसंबंधी पुढील विधानांपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे ?

- (1) भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद 124 मध्ये महाभियोग प्रक्रियेचा उल्लेख करण्यात आला आहे.
- (2) महाभियोगाच्या प्रक्रियेची पूर्वसूचना केवळ लोकसभेतच सादर करता येते.
- (3) सभागृहाचे सभापती/अध्यक्ष महाभियोगाची सूचना स्वीकृत करायची की नाही ते ठरवतात.
- (4) न्यायाधीशांना पदावरून दूर करण्याचा आदेश राष्ट्रपती काढतात.

Find out the **incorrect** statement Pertaining to the impeachment of Judges of the Supreme Court of India.

- (1) The impeachment procedure is mentioned in Article 124 of the Indian Constitution.
- (2) Notice of impeachment motion can be admitted only in the Lok Sabha.
- (3) The Speaker/Chairman of the House decides whether the impeachment motion should be admitted.
- (4) The President passes an order removing the Judge.

65. “मूलभूत कर्तव्याबाबत” खालील विधाने विचारात घ्या.

- (a) त्यांचा समावेश 42 व्या घटनादुरुस्तीने राज्यघटनेत करण्यात आला आहे.
- (b) त्यांचा समावेश कलम 51 - A मध्ये करण्यात आला आहे.
- (c) ती न्यायविचारणीय आहेत.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने असत्य आहे/त ?

(1) फक्त (a)	(2) फक्त (b)	(3) (a) आणि (c)	(4) फक्त (c)

Consider the following Statements regarding with “Fundamental Duties” :

- (a) These are included in the Constitution by the 42nd Constitutional Amendment.
- (b) These are included in Article 51 - A.
- (c) They are justiciable.

Which of the Statement/s given above is/are **incorrect** ?

(1) Only (a)	(2) Only (b)	(3) (a) and (c)	(4) Only (c)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

66. पुढील विधानांपैकी संसदीय समित्यांविषयी अयोग्य विधान शोधून काढा.

- (1) संसदीय समित्या या दोन प्रकारच्या असतात : स्थायी समित्या आणि आर्थिक समित्या.
- (2) स्थायी समित्या कायम स्वरूपाच्या समित्या असतात.
- (3) स्थायी समितीचे कार्य सातत्याने सुरू असते.
- (4) विभागीय स्थायी समित्या या स्थायी समित्यांच्या अंतर्गत येतात.

Find out the **incorrect** statement about Parliamentary Committees from the below.

- (1) Parliamentary Committees are of two types - Standing Committees and Financial Committees.
- (2) Standing Committees are permanent committees.
- (3) The work of Standing Committees is of a continuous nature.
- (4) Department Related Standing Committees are covered under the category of Standing Committees.

67. भारतीय संविधानातील अधिकृत भाषेसंबंधी पुढीलपैकी दिलेल्या तरतुदींमधून अयोग्य विधान शोधा.

- (a) अनुच्छेद 345 नुसार घटकराज्ये त्या राज्यात वापरात असणारी एक अथवा अनेक भाषा किंवा हिंदी त्यांची अधिकृत भाषा म्हणून स्वीकारण्यास सक्षम आहेत.
- (b) अनुच्छेद 347 संघराज्याला घटकराज्याच्या अधिकृत भाषा ठरवण्याच्या निर्णयामधे हस्तक्षेप करण्यास सक्षम करतो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (a) आणि (b) (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Find the **incorrect** statement about official language related provisions in the Indian Constitution.

- (a) Article 345 empowers the states to adopt one or many languages in use in the state or Hindi as their official language.
- (b) Article 347 empowers the Union to interfere with the decision of a state in regard to its official language.

Answer Options :

- (1) (a) (2) (b)
- (3) (a) and (b) (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

68. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) राज्यघटनेत दुरुस्ती करणारे विधेयक केवळ मंत्रीच संसदेच्या कोणत्याही सभागृहात मांडू शकतो.
 (b) जर अशा दुरुस्तीमुळे राज्यघटनेच्या संघराज्यीय स्वरूपात बदल होणार असेल तर त्या दुरुस्तीला भारतातील सर्व राज्यांच्या विधिमंडळाची मान्यता लागते.
 (c) राष्ट्रपती घटनादुरुस्ती विधेयकाला मान्यता देण्याचे राखून ठेवू शकत नाही, तसेच पुनर्विचारासाठी संसदेकडे परतही पाठवू शकत नाही.

वरीलपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त ?

- (1) (a) आणि (c) (2) फक्त (b)
 (3) फक्त (c) (4) वरील सर्व

Consider the following statements :

- (a) A bill seeking to amendment of the constitution can be introduced only by a minister in either House of Parliament.
 (b) If the amendment involves making changes in the federal character of the Constitution, it requires to be ratified by the legislatures of all the states of India.
 (c) The President can neither withhold his assent to the amendment bill nor return the bill for reconsideration of the Parliament.

Which of the above statements is/are correct ?

- (1) (a) and (c) (2) (b) only
 (3) (c) only (4) All above

69. खालील विधाने विचारात घ्या :

- (a) भारतीय राज्य घटनेचा अनुच्छेद - 42 नुसार राज्याने समान नागरी संहिता लागू करावी अशी अपेक्षा व्यक्त करतो.
 (b) गोवा हे समान नागरी संहिता अवलंबणारे एकमेव भारतीय राज्य होय.
 (c) व्यक्तिगत कायद्यामध्ये मालमत्ता, विवाह, घटस्फोट, दत्तक विधान आणि वारसा हक्क यांचा समावेश होतो.
 वरील विधानांपैकी कोणते विधान/ने योग्य आहे/त ?

- (1) (a) फक्त (2) (a) आणि (b)
 (3) (b) आणि (c) (4) फक्त (c)

Consider the following statements :

- (a) Article-42 of the Indian Constitution expects the state to implement a Uniform Civil Code.
 (b) Goa is the only State in India, which has a Uniform Civil Code.
 (c) Personal law covers property, marriage, divorce, adoption and succession.

Which of the statements given above is/are correct ?

- (1) (a) only (2) (a) and (b)
 (3) (b) and (c) (4) (c) only

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

70. मुख्यमंत्र्यांच्या नियुक्ती संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या :

- मुख्यमंत्र्यांची नियुक्ती राज्यपाल करतात.
- संसदीय शासनप्रणालीनुसार राज्यपाल कोणाही एका व्यक्तीची मुख्यमंत्री म्हणून नियुक्ती करू शकतात.
- विधिमंडळात कोणत्याही पक्षाला बहुमत नसेल अशावेळी राज्यपाल मुख्यमंत्री निवडीबाबत स्वविवेकाधीन अधिकार वापरू शकतात.

वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- (1) फक्त (a)
- (2) फक्त (b)
- (3) (a) आणि (b)
- (4) (a) आणि (c)

Consider the following Statements regarding the appointment of Chief Minister.

- The Chief Minister shall be appointed by the Governor.
- In accordance with the conventions of the Parliamentary System of Government, the Governor is free to appointment any person as Chief Minister.
- When no party has a clear majority in the assembly, the Governor may exercise his personal discretion in the selection of the Chief Minister.

Which of the statement/s given above is/are correct ?

- (1) Only (a)
- (2) Only (b)
- (3) (a) and (b)
- (4) (a) and (c)

71. राज्यशासन खालीलपैकी कोणत्या कारणास्तव ग्रामपंचायतीचे विसर्जन करू शकते ?

- ग्रामपंचायत आपल्या अधिकारांचा दुरुपयोग करणे.
- ग्रामपंचायत आपले कर्तव्य पार पाडण्यास सक्षम नाही.
- ग्रामपंचायत पंचायत समितीने दिलेल्या आदेशांचे पालन करित नाही.
- ग्रामपंचायत मधील अध्यापिका अधिक जागा रिक्त आहे.

योग्य विधान/ने निवडा.

- (1) फक्त (a)
- (2) फक्त (a) आणि (b)
- (3) फक्त (c) आणि (d)
- (4) (a), (b), (c) आणि (d)

For which of the following reasons, can the State Government dissolve a Gram Panchayat ?

- If the Grampanchayat is Misusing its powers.
- If the Grampanchayat is Unable to discharge its duties.
- If the Grampanchayat does not carry out the directives of the Panchayat Samiti.
- If more than 50% of the seats in the Grampanchayat are vacant.

Choose correct statement/s.

- (1) Only (a)
- (2) Only (a) and (b)
- (3) Only (c) and (d)
- (4) (a), (b), (c) and (d)

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

74. राज्यसभेतील सभागृहाचे नेता याविषयी पुढील विधानांतून अयोग्य विधान/ने कोणते/ती शोधा.

- (a) सर्वसाधारणपणे पंतप्रधान राज्यसभेचे सदस्य असणाऱ्या मंत्र्यांची सभागृहाचे नेते म्हणून नेमणूक करतात.
- (b) जर पंतप्रधानच राज्यसभेचे सदस्य असतील तर ते स्वतःच सभागृहाचे नेता म्हणून काम पाहतात.
- (c) राज्यसभेतील सभागृह नेते हे राज्यसभा अध्यक्ष दीर्घकाळ सुट्टीवर असताना सभागृहाचे अध्यक्षपद भूषवण्यासाठी महत्वाचे असतात.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) (a)   (2) (b)   (3) (c)   (4) (a) आणि (c)

Find out the **incorrect** statement/s about the Leader of the House in the Rajya Sabha.

- (a) Normally the Prime Minister nominates a Minister who is a member of the Rajya Sabha as the leader of the House.
- (b) If the Prime Minister is a member of the Rajya Sabha, he acts as the leader of the House.
- (c) The leader of the House in the Rajya Sabha Chair's the House when the Chairman is on long leave.

Answer Options :

- (1) (a)   (2) (b)   (3) (c)   (4) (a) and (c)

75. पंचायत राज व्यवस्थेला पहिल्यांदाच घटनात्मक दर्जा मिळवून देणारी घटना दुरुस्ती कोणती ?

- (1) 71 वी घटना दुरुस्ती   (2) 72 वी घटना दुरुस्ती
- (3) 73 वी घटना दुरुस्ती   (4) 74 वी घटना दुरुस्ती

Which of the following amendments was the first to give a Constitutional Status to the Panchayat Raj System ?

- (1) 71st Constitutional Amendment   (2) 72nd Constitutional Amendment
- (3) 73rd Constitutional Amendment   (4) 74th Constitutional Amendment

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

76. 'सूचक आर्थिक नियोजनाचे' खालीलपैकी कोणते महत्त्वाचे वैशिष्ट्य आहे ?

- (1) खाजगी क्षेत्रासाठी सुद्धा लक्ष्य आखून दिली जातात.
- (2) सर्व क्षेत्रांच्या नियोजनात सक्तीचा घटक असतो.
- (3) फक्त सार्वजनिक क्षेत्रासाठी लक्ष्य आखून दिली जातात.
- (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following is the main feature of 'indicative economic planning' ?

- (1) Targets are set even for the private sector.
- (2) There is an element of compulsion in planning for all sectors.
- (3) Targets are set for only Public Sector.
- (4) All of the above

77. खालीलपैकी कोणती संज्ञा अशा वक्राचे वर्णन करते की, जो वक्र दोन प्रकारच्या वस्तुंची अशी मिसळण (combination) दर्शवतो की ज्यामध्ये त्यावेळी उपलब्ध असलेल्या सर्व उत्पादन घटकांचा संपूर्ण कार्यक्षमतेने वापर केला जातो :

(1) समतृष्टी वक्र	(2) उत्पादन शक्यता वक्र
(3) समपरिमाण वक्र	(4) लॉरेंझ वक्र

A curve indicating alternative combinations of two categories of commodities that can be produced when all available factors of production are efficiently used, is called as :

(1) Indifference Curve	(2) Production Possibility Curve
(3) Isoquant Curve	(4) Lorenz Curve

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

78. खालील विधाने आर्थिक वाढ आणि आर्थिक विकास यामधील फरकाशी संबंधित आहेत.

- (a) आर्थिक वाढीशिवाय आर्थिक विकास शक्य नाही.
 (b) ट्रिकलिंग डाऊन (खाली ओघळणे) प्रभाव हा आर्थिक वाढ आणू शकतो, आर्थिक विकास नाही.

खालीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे ?

- (1) (a) आणि (b) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत.   (2) (a) आणि (b) दोन्ही विधाने चुकीची आहेत.
 (3) फक्त विधान (a) बरोबर आहे.   (4) फक्त विधान (b) बरोबर आहे.

Following statements are related to the difference between the economic growth and economic development.

- (a) Economic development without economic growth is not possible.
 (b) Trickle down effect brings about economic growth rather than economic development.

Which of the following options is correct ?

- (1) Both (a) and (b) statements are true   (2) Both (a) and (b) statements are false
 (3) Only statement (a) is true   (4) Only statement (b) is true

79. दारिद्र्याची खालीलपैकी कोणती संज्ञा अशा परिस्थितीचे वर्णन करते ज्यामध्ये मूलभूत गरजाही भागवल्या जात नाहीत ?

- (1) संपूर्ण दारिद्र्य   (2) सापेक्ष दारिद्र्य
 (3) मोठ्या प्रमाणावरील दारिद्र्य   (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following concepts of poverty represents a situation where even basic necessities are missing ?

- (1) Absolute Poverty   (2) Relative Poverty
 (3) Mass Poverty   (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

80. खालीलपैकी कोणते विधान 'समष्टी अर्थशास्त्रीय' स्थिरीकरणाचे वर्णन करते ?

- (1) माफक दरवाढीसमवेत पूर्ण रोजगार.
- (2) कमी आणि स्थिर दरवाढीसमवेत अविनाशी राजकोषीय आणि व्यापाराच्या ताळेबंदाची स्थिती.
- (3) उच्च वृद्धी दरासमवेत संतुलित अर्थसंकल्प.
- (4) उच्च वृद्धी दरासमवेत पूर्ण रोजगार.

Which of the following statements describes the 'macro economic' stabilisation ?

- (1) Moderate inflation with full employment.
- (2) Low and Stable inflation and sustainable fiscal and balance of payment position.
- (3) High growth rate of economy with balanced budget.
- (4) High growth rate of economy with full employment.

81. खालीलपैकी कोणती उपाययोजना 1991 च्या 'नवीन औद्योगिक धोरणाचा' भाग नाही ?

- (1) औद्योगिक परवाना पद्धतीची नष्टता.
- (2) सार्वजनिक क्षेत्राची भूमिका मवाळ केली गेली.
- (3) संपत्तीची MRTP मर्यादा रद्द केली.
- (4) आजारी कारखाने सरकारी अधिपत्याखाली आणले.

Which of the following is not a part of 'New Industrial Policy' of 1991 ?

- (1) Abolition of industrial licensing.
- (2) Dilution of role of public sector.
- (3) Scrapping of MRTP limit of assets.
- (4) Government Control over sick units.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

82. विकासाच्या अर्थशास्त्रात उत्पन्नाच्या असमानतेचे विश्लेषण करणाऱ्या वक्राला _____ असे संबोधले जाते.

(1) लॉरेन्झ वक्र	(2) कुझनेटस् वक्र
(3) समग्र पुरवठा वक्र	(4) फिलिप्स वक्र

In the literature of Development Economics, a graph which is used to analyse the income inequalities is called as _____.

(1) Lorenz Curve	(2) Kuznets Curve
(3) Aggregate Supply Curve	(4) Phillips Curve

83. नीती आयोगाचे विस्तारित नांव खालीलपैकी कोणते ?

- (1) नॅशनल इंस्टिट्यूट फॉर टेक्निकल इंडिया
- (2) नॅशनल इंस्टिट्यूट फॉर ट्रान्सफॉर्मिंग इंडिया
- (3) नॅशनल इंस्टिट्यूट फॉर ट्रेडिशनल इंडिया
- (4) नॅशनल इंडस्ट्रियल ट्रान्सफॉर्मेशन इंस्टिट्यूट

What is the long-form of NITI Ayog ?

- (1) National Institute for Technical India
- (2) National Institute for Transforming India
- (3) National Institute for Traditional India
- (4) National Industrial Transformation Institute

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

84. 1990 मध्ये अवलंबलेला मानवी विकास निर्देशांक हा अंतिम विकासाच्या तीन फळंवर आधारित होता. ही तीन फळे खालीलपैकी कोणती ?

- (1) दीर्घायुष्य, शाश्वतता आणि राहणीमानाचा दर्जा.
- (2) शाश्वतता, ज्ञान आणि राहणीमानाचा दर्जा.
- (3) राहणीमानाचा दर्जा, साक्षरता आणि आर्थिक विकास.
- (4) दीर्घायुष्य, ज्ञान आणि राहणीमानाचा दर्जा.

Human Development Index adopted in 1990 was based on three end products of development. Which of the following represents these end products ?

- (1) Longevity of life, Sustainability and Standard of living.
- (2) Sustainability, Knowledge and Standard of living.
- (3) Standard of living, Literacy and Economic Growth.
- (4) Longevity of life, Knowledge and Standard of living.

85. एकूण लोकसंख्येमध्ये कामकाजी वयाच्या लोकांचा हिस्सा वाढल्याने देशाच्या विकासदरात वाढ होते. या संकल्पनेचे वर्णन खालीलपैकी कोणती संज्ञा करते ?

(1) लोकसंख्याविषयक लाभांश	(2) लोकसंख्येचे संक्रमण
(3) लोकसंख्येचा पदपरिस्फोट	(4) लोकसंख्येचे नागरीकरण

Which of the following concepts denotes that the rise in the rate of growth is due to rising share of working age people in the population ?

(1) Demographic Dividend	(2) Demographic Transition
(3) Population Explosion	(4) Urbanisation of Population

86. 'पॉव्हर्टी अँड अन-ब्रिटीश रूल इन इंडिया' या ब्रिटीश काळातील भारतातील दारिद्र्याची कारणे सांगणाऱ्या पुस्तकाचा लेखक कोण आहे ?

(1) बिपिन चंद्रा	(2) गो.कृ. गोखले
(3) महात्मा गांधी	(4) दादाभाई नौरोजी

Who is the writer of the book "Poverty and Un-British Rule in India" which describes the major causes of poverty during the British Rule ?

(1) Bipin Chandra	(2) G.K. Gokhale
(3) Mahatma Gandhi	(4) Dadabhai Naoroji

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

87. वस्तुंच्या आयाती आणि निर्यातीशी निगडित असलेल्या लेखा विवरणपत्रास खालीलपैकी कोणत्या संज्ञेने वर्णिले जाते ?

(1) चालू खात्याचा ताळेबंद	(2) आंतरराष्ट्रीय व्यवहार ताळेबंद
(3) आंतरराष्ट्रीय वस्तू-व्यापार ताळेबंद	(4) भांडवली खात्याचा ताळेबंद

By which of the following terms the statement of accounts related to the exports and imports of goods is known ?

(1) Balance of current account	(2) International Balance of Payments
(3) International Balance of Trade	(4) Balance of Capital account

88. भारतात बचतीचा सर्वात महत्त्वाचा स्रोत खालीलपैकी कोणता ?

(1) खाजगी कॉर्पोरेट बचत	(2) सरकारी बचत
(3) घरगुती बचत	(4) परदेशी नागरीकांकडून होणारी बचत

Which of the following is the most important source of savings in India ?

(1) Private Corporate Savings	(2) Government Savings
(3) Household Savings	(4) Savings by foreign nationals

89. संयुक्त राष्ट्रांनी सप्टेंबर 2000 मध्ये अवलंब केलेल्या सहस्राब्दी विकासध्येयामधे खालीलपैकी कोणते ध्येय नाही ?

(1) दारिद्र्य निर्मूलन	(2) बेरोजगारीचा दर घटविणे
(3) बालमृत्यू दर घटविणे	(4) पर्यावरणाच्या स्थिरतेची खात्री

Which of the following is **not** the part of the Millennium Development Goal, adopted by the United Nations in September 2000 ?

(1) Eradication of Poverty	(2) Reduce Unemployment Rate
(3) Reduce Child Mortality	(4) Ensure Environmental Sustainability

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

90. पुनरुत्पादी आरोग्य, सशक्तीकरण आणि श्रमबाजारात सहयोग या स्त्रियांविषयक तीन महत्त्वाच्या परिमाणांना सामावून घेणारा निर्देशांक खालीलपैकी कोणता ?

- (1) लिंग सशक्तीकरण निर्देशांक
- (2) लिंग समानता निर्देशांक
- (3) लिंग असमानता निर्देशांक
- (4) लिंगविषयक मानवी विकास निर्देशांक

Which of the following concepts includes the three critical dimensions for women viz; reproductive health, empowerment and labour market participation ?

- (1) Gender Empowerment Measure
- (2) Gender Equality Index
- (3) Gender Inequality Index
- (4) Gender - related Human Development Index

91. खालीलपैकी कोणत्या अर्थतज्ञाने अतिरिक्त कामगार असणाऱ्या देशांसाठी दोन-क्षेत्रांची विकासाचे प्रमेय (model) मांडले ?

(1) आर. नर्कस्	(2) हेरॉड-डोमर
(3) डब्ल्यू. आर्थर लुईस	(4) डब्ल्यू. डब्ल्यू. रोस्टो

Which of the following economist has propounded two-sector model of development for Surplus-Labour countries ?

(1) R. Nurkse	(2) Herrod-Domar
(3) W. Arthur Lewis	(4) W.W. Rostow

92. देशाच्या आर्थिक विकासातील शिक्षणावरील गुंतवणुकीचे महत्त्व, खालीलपैकी कोणी प्रकर्षाने मांडले ?

(1) जी. हबर्लर	(2) टी.डब्ल्यू. शुल्ट्झ	(3) मायकेल टोडॅरो	(4) अॅडम स्मिथ

Who has emphasised the role of investment in education in economic development ?

(1) G. Haberler	(2) T.W. Schultz	(3) Michael Todaro	(4) Adam Smith

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

93. भारताच्या औद्योगिक विकास प्रक्रियेत 1966 ते 1980 चा कालखंड _____ नावाने ओळखला जातो.

- (1) मजबूत औद्योगिक पाया प्रदान करण्याचा काळ
- (2) औद्योगिक घसरणीचा काळ
- (3) औद्योगिक सुधारणीचा काळ
- (4) औद्योगिक विविधीकरणाचा काळ

In the process of industrial development of India, the period between 1966-1980 is known as _____.

- (1) Period providing strong industrial base
- (2) Period of industrial deceleration
- (3) Period of industrial recovery
- (4) Period of industrial diversification

94. खालील विधाने विचारात घ्या.

- (a) औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 मध्ये मंजूर करण्यात आला.
- (b) हा कायदा, औद्योगिक विवादाच्या चौकशीची प्रक्रिया मांडतो.
- (c) हा कायदा, औद्योगिक विवादाच्या समेटाची प्रक्रिया मांडतो.

पर्यायी उत्तरे :

- (1) फक्त (a) बरोबर आहे.
- (2) (a) आणि (b) बरोबर आहेत.
- (3) (b) आणि (c) बरोबर आहेत.
- (4) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत.

Consider the following statements :

- (a) Industrial Disputes Act, was promulgated in 1947.
- (b) The act, provides procedure for investigating industrial disputes.
- (c) The act, provides procedure for settlement of industrial disputes.

Answer Options :

- (1) (a) only is correct
- (2) (a) and (b) are correct
- (3) (b) and (c) are correct
- (4) All of the above are correct

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

95. खालीलपैकी कोणते विधान "लेझेस फेअर" किंवा अनिर्बंध धोरण या शब्दाचे वर्णन करते ?

- (1) मुक्त बाजारपेठेचे सरकारकडून नियमन.
- (2) मुक्त बाजारपेठेत सरकारचा हस्तक्षेप नाही.
- (3) कमी-महत्वाच्या क्षेत्रांमध्ये बाजारपेठेचा वापर.
- (4) मुक्त बाजारपेठेला कोणत्याही क्षेत्रात परवानगी नाही.

Which of the following statements describes the meaning of "Laissez Faire" policy ?

- (1) Regulation of free market by the government.
- (2) Non-intervention of government in free market.
- (3) Free market forces are allowed in non-strategic sectors.
- (4) Free markets are not allowed in any sector.

96. भारताची दारिद्र्यरेषेची नवीन व्याख्या करण्यासाठी 2009 साली नेमलेल्या तेंडुलकर समितीची खालीलपैकी सर्वात महत्वाची शिफारस कोणती ?

- (1) दारिद्र्यरेषेची व्याख्या कॅलरीज्वर आधारित ठेवणे.
- (2) ग्रामीण आणि शहरी भागांसाठी दारिद्र्यरेषेचे नियम वेगवेगळे असणे.
- (3) दारिद्र्याबद्दलचा अंदाज खाजगी घरगुती उपभोग खर्चावर आधारित ठेवणे.
- (4) शिक्षण आणि आरोग्यावरील खाजगी खर्च हे दारिद्र्यरेषेच्या व्याख्येत समाविष्ट करणे.

What was the major recommendation of Tendulkar Committee of 2009 regarding new definition of poverty line in India ?

- (1) Defining poverty line based on calories.
- (2) Different norms of poverty line for rural and urban areas.
- (3) Poverty estimates to be based on private household consumption expenditure.
- (4) Inclusion of private expenditure on education and health in determination of poverty line.

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

97. अविनाशी विकासाचे प्राथमिक उद्दिष्ट खालीलपैकी कोणते ?

- (1) दरवाढीशिवाय आर्थिक विकास
- (2) स्थिर आर्थिक विकास
- (3) पर्यावरणाचे जतन
- (4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which of the following is the primary goal of sustainable development ?

- (1) Economic development without inflation
- (2) Stable economic development
- (3) Environmental Conservation
- (4) None of the above

98. सार्वभौमिक मूलभूत उत्पन्नाची भारतासाठीची संकल्पना खालीलपैकी कोणत्या अर्थतज्ञाने प्रथम मांडली ?

(1) पी.आर. ब्रह्मानंद	(2) ए.के. सेन
(3) प्रणब वर्धन	(4) जगदीश भगवती

Which of the following economist has propounded first the idea of universal basic income for India ?

(1) P.R. Brahmananda	(2) A.K. Sen
(3) Pranab Bardhan	(4) Jagdish Bhagwati

99. व्यापार संरचना म्हणजे काय ?

- (1) आयात व निर्यात केलेल्या वस्तू
- (2) व्यापार ज्यांच्याशी केला गेला ते देश
- (3) व्यापारामुळे निर्माण झालेली आंतरराष्ट्रीय देयके
- (4) वरील सर्व

What is meant by Composition of Trade ?

- (1) Goods Imported and Exported
- (2) Countries with which trade occurs
- (3) International Payments made arising out of trade
- (4) All the above

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

100. 31 डिसेंबर 2004 मध्ये खालील राज्यांनी 'कमाल वेतन दर' निश्चित केले.

(राज्ये)	(कमाल वेतन दर (₹))
(a) पश्चिम बंगाल	(i) 203.86
(b) हरियाणा	(ii) 64.62
(c) बिहार	(iii) 169.04
(d) महाराष्ट्र	(iv) 88.29

योग्य जोड्या लावा.

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(4)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)

In 31st December 2004, the following states have Fixed 'Maximum Wage Rate'.

(States)	(Maximum Wage Rate (₹))
(a) West Bengal	(i) 203.86
(b) Haryana	(ii) 64.62
(c) Bihar	(iii) 169.04
(d) Maharashtra	(iv) 88.29

Match the correct pair.

	(a)	(b)	(c)	(d)
(1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
(2)	(i)	(iv)	(ii)	(iii)
(3)	(ii)	(iii)	(iv)	(i)
(4)	(ii)	(iii)	(i)	(iv)

- o o o -

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

P.T.O.

सूचना — (पृष्ठ 1 वरून पुढे....)

- (8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.
- (9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वतःबरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षा कक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्रश्न क्रमांक 201. सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलतः प्रयत्न केले?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती	(2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर
(3) राजा राममोहन रॉय	(4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर "(3) राजा राममोहन रॉय" असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर "(3)" होईल, यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. 201 समोरील उत्तर-क्रमांक "③" हे वर्तुळ पूर्णपणे छायंकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. 201. ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तरक्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्नक्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायंकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा /SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL